

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uabooks.net/book/44422_glava_11_POL%D0%86TICHN%D0%86_TEKHNOL_OG%D0%86%D0%88_U_V.html

14. Гранновтер М. Сила слабых связей / М. Гранновтер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://twinpeppers.blogspot.com/2012/09/httpsochseruissues2009-10-4.html>

15. Гранновтер М. Экономические институты как социальные конструкты: рамки анализа / М. Гранновтер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.old.jourssa.ru/2004/1/5aGranovetter.pdf>

16. Державно-правові вчення в Англії, Томас Гоббс (1588–1679). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1350042451967/pravo/derzhavno-pravovi_vchennya_angliyi

17. Длинный хвост или новая сказка Андерсона. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.strategy.com.ua/Articles/Content?Id=1036>

18. Смирнов А. Обеспечение информационной безопасности в условиях виртуализации общества: опыт Европейского союза / А. Смирнов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spkurdyumov.ru/uploads/2013/08/smirnov.pdf>

References

1. Bodrunova S. Mediokratija: atlanticheskie podhody k opredeleniju termina / S. Bodrunova. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://mediaphilosophy.ru/library/mediaphilosophy_II/13.pdf

2. McCombs M., Shaw D. The agenda-setting function of mass media // Public Opinion Quarterly. – 1972. – Vol. 36. – P. 76.

3. Ranney A. Channel of power: The impact of television on American politics / A. Ranney. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://digitalcommons.sacredheart.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1125&context=shureview>

4. Newton K. May the weak force be with you: The power of the mass media in modern politics // European Journal of Political Research. – 2006. – Vol. 45. – P. 209.

5. Lebedeva T. Put' k vlasti. Francija: vybory prezidenta. – M. : Izd-vo Moskovskogo universiteta, 1995.

6. Bol'c N. Azbuka media / Bol'c N. – M. : Vidavnicтво “Cvropa”, 2011.

7. Konceptija Zh. Bodrijara: kul'tura jak symuljacija. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://pidruchniki.ws/1534122043872/kulturologiya/kontseptsiya_bodrijara_kultura_simulyatsiya_teorija_s_iulyakriv_deloza

8. Jarren O. Medien, Mediensystem und politische Öffentlichkeit im Wandel // Politikvermittlung und Demokratie in der Mediengesellschaft. Beiträge zur politischen Kommunikationskultur. U. Sarcinelli (Hrsg.). – Bonn : Westdeutscher Verlag, 1998. – S. 85.

9. Media. Demokratija. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://jf.spbu.ru/upload/files/file_1355698039_0027.pdf

10. Chernyh A. Vlast' i politika v jepohu mediademokratii / A. Chernyh. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.hse.ru/data/2011/03/03/1208986137/WP14_2010_04.pdf

11. Pocoluev S. Dialog i kvazidialog v kommunikativnyh teorijah demokratii / S. Pocoluev. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://polittheory.narod.ru/Library/Potseluev_Dialogue.pdf

12. Turonok S. “Igra” v politiku (teoreticheskij aspekt massovyh politicheskijh kommunikacij / S. Turonok. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://irbis.ncebs.ru/cgi-bin/irbis/cgiirbis_32.exe?Z21ID=&I21DBN=SIS&P21DBN=SIS&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A=&S21STR=%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BA%2C%20%D0%A1.%20%D0%93

13. Politychni tehnologii' u vyborchijh kampanij' Baraka Obamy. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://uabooks.net/book_44422_glava_11_POL%D0%86TICHN%D0%86_TEKHNOL_OG%D0%86%D0%88_U_V.html

14. Granoveter M. Sila slabych svjazej / M. Granoveter. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://twinpeppers.blogspot.com/2012/09/httpsochseruissues2009-10-4.html>

15. Granoveter M. Jekonomicheskie instituty kak social'nye konstrukty: ramki analiza / M. Granoveter. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.old.jourssa.ru/2004/1/5aGranovetter.pdf>

16. Derzhavno-pravovi vchennja v Anglii', Tomas Gobbs (1588–1679). [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://pidruchniki.ws/1350042451967/pravo/derzhavno-pravovi_vchennya_angliyi

17. Dlinnyj hvost ili novaja skazka Andersona. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.strategy.com.ua/Articles/Content?Id=1036>

18. Smirnov A. Obespechenie informacionnoj bezopasnosti v uslovijah virtualizacii obshhestva: opyt Evropejskogo sojuza / A. Smirnov. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://spkurdyumov.ru/uploads/2013/08/smirnov.pdf>

Voloshyn M. O., graduate student of department political science and public administration, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi), politsmm@mail.ru

Concept “mediademocracy” in interpretation of H. Bolz

The author analyzes the concept of “mediademocracy”, logic of modern media and social networking, the theory outlined in german political philosopher H. Bolz. We study the basic principles of operation and factors of social networks as political actors. Determined the dynamics of the impact of modern forms of communication on the world political process.

Keywords: political communication, mediademocracy, network, social network, internet, internet technology.

Волошин М. А., аспирант кафедри політології та державного управління, Черновицький національний університет ім. Юрія Федьковича (Україна, Чернівці), politsmm@mail.ru

Концепт “медиадемократия” в интерпретации Н. Больца

Анализируется концепт “медиадемократии”, логика современных медиа и социальных сетей, изложенных в теории немецкого политического философа Н. Больца. Исследуются базовые принципы и факторы функционирования социальных сетей как субъектов политики. Определяется динамика воздействия современных форм коммуникации на мировой политической процесс.

Ключевые слова: политическая коммуникация, медиадемократия, сеть, социальная сеть, интернет, интернет-технологии.

* * *

УДК 111+001.2+321

Костючков С. К.

кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, Херсонський державний університет (Україна, Херсон), kosser.63@mail.ru

ПРИРОДА ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ БІОПОЛІТИКИ: ЕТОЛОГІЧНИЙ І СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Особливості досліджень людської природи в контексті сучасних біополітичних концепцій актуалізують необхідність застосування як етологічного, так і соціобіологічного підходів. Вплив політичної системи на біологічні характеристики людини може бути адекватно сприйнятим і зрозумілим на підставі наукових досліджень саме біологічних характеристик, включаючи і поведінкові – етологічні, оскільки політологи та політики використовують безпосередньо біологічні знання, коли прагнуть розробити конкретні засоби контролю і корекції людської поведінки в сфері політичного життя. Конкретні аспекти етології і соціобіології необхідні в процесі дослідження різних проявів політичної поведінки людини та продукування специфічних соціальних технологій, які мають значні потенційні можливості вирішення найбільш актуального в сьогоденні завдання – збереження життя на Землі.

Ключові слова: етологія, соціобіологія, еволюція, ідеологія, координація, агресивність, цивілізація, ієрархія, субординація, координація.

Біополітика тісно пов'язана із етологією – наукою про поведінку живих організмів, особливе біополітичне значення має дослідження соціальної поведінки як диверсифікованих поведінкових інтеракцій між особинами локальної внутрішньопопуляційної групи. Вплив політичної системи на біологічні характеристики людини може бути адекватно сприйнятим та зрозумілим на підставі наукових досліджень саме цих біологічних характеристик, включаючи й поведінкові (етологічні), оскільки політологи й політики використовують безпосередньо біологічні знання, коли прагнуть розробити конкретні засоби контролю та корекції людської поведінки у сфері політичного життя.

Етологія людини, застосовуючи концепції та методи етології для вивчення особливостей людської поведінки, від свого зародження у 60–ті роки ХХ століття опинилась у епіцентрі принципових контрадикцій, прояви й результати яких знаходили місце не тільки у площині

науки, але й у обширі публіцистики і побутової риторики. Сутність протиріч полягала у можливості використання для досліджень людини етологічних положень, релевантних тваринному світові, а також, за умов прийняття цієї можливості, про особливості, напрями й межі (морально–етичні) подібного використання.

Проблема етологічного й соціобіологічного підходів у дослідженнях особливостей людської природи в біополітичному контексті є предметом досліджень науковців різних країн. Серед зарубіжних наукових праць заслуговують на увагу роботи О. Гороховської, А. Еспінаса, А. Зуб, В. Дольника, О. Олескіна, Д. Кавтарадзе, Е. Канетті, Р. Карпінської, Л. Колдуела, П. Корнінга, Ч. Ламсдена, К. Лоренца, Р. Мастерса, С. Петерсона, Ф. Солтера, А. Соміта, І. Фролова, Е. Фромма, М. Фуко, Ф. Фукуями та інших. Біополітичні й біосоціальні аспекти людської природи знайшли відображення в наукових розвідках вітчизняних науковців, зокрема, В. Глазка, А. Толстоухова, Д. Шевчука, В. Чешка та інших.

Мета дослідження – розкрити особливості етологічного й соціобіологічного підходів у дослідженнях особливостей людської природи в контексті сучасних біополітичних концепцій.

К. Лоренц визначає етологію як науку, що "...розглядає поведінку тварин і людей як функцію системи, зобов'язаної власним існуванням та своєю особливою формою історичному ходу її становлення, яке відображується в історії виду, у розвитку індивіда й, у людини, в історії культури. На питання стосовно причини, чому конкретна система має такі, а не інші властивості, правомірною відповіддю може бути лише природне пояснення цього ходу розвитку" [8].

У цьому контексті значної актуальності набуває теза про те, що в основі складної поведінки людини, яка формується під впливом суспільного й особистого досвіду, культурних традицій, навчання, здатності передбачати, ставити перед собою свідомі, перспективні цілі й виробляти стратегію їх досягнення, контролювати внутрішні мотиви, лежать безумовно складні спадкові, видоспецифічні програми (інстинкти), що виникли в процесі біологічної еволюції. В даному аспекті ідеї та основні положення етології є конгеніальними таким, що складають основу соціобіології, у якій також відстоюється твердження про еволюційний характер генетичного підґрунтя соціальної поведінки людини.

Етологічні уявлення К. Лоренца про людину сприймалися (і сприймаються) у науковому світі неоднозначно. Е. Фромм у творі "Анатомія людської деструктивності" піддає концепцію Лоренца ґрунтовній критиці, зокрема, звинувачує Лоренца в тому, що той "обожноє" біологічну еволюцію. Характерним проявом його "квазірелігійного ставлення до дарвінізму" є, на думку Фромма, використання поняття "великі конструктори", яким Лоренц позначає природний відбір і мінливість й те, що він "говорить про методи і цілі цих "великих конструкторів" саме так, як говорять про створіння Господа Бога" [13, с. 45].

Якщо основні положення етології тварин, як науки, в умовах ХХІ століття не викликають серйозної критики, то стосовно етології людини ситуація не є однозначною з причин, як вбачається, суто ідеологічних. Будь–які порівняння людини із твариною у цитологічному,

анатомічному, фізіологічному, ембріологічному аспектах визнаються безумовно коректними, оформлюються у закони, на яких досить тривалий час базується біологічна наука: закон органічної доцільності Аристотеля, закон єдності й різноманітності життя Сент–Ілера, закон гомологічних рядів М. Вавілова тощо.

Будь–які ж аналогії поведінкових проявів людини і тварини, рівно як питання у цій площині були неприйнятними не тільки для обговорення, але й для постановки, особливо серед апологетів марксизму, на переконання яких людина на певному етапі розвитку стала істотою "надбіологічною" [12].

Аналіз сучасних наукових розвідок у галузі етології людини дає підстави для формування наступних висновків:

1) Етологія людини як наука розвивається в умовах складної, але необхідної сецесії від ідеологічних установок, характерних для конкретного суспільства. "Наявність або відсутність у людини спадкових універсальї в поведінці – зовсім не висновки із міркувань або спостережень, а вихідні установки, вихідне сприйняття поведінки людини, вихідне розуміння його сутності. У силу цього комунікативний бар'єр між суперечниками – надзвичайно характерна особливість всієї полеміки про етологію людини" – наголошує О. Гороховська [1].

2) Сучасний розвиток етології людини активізується застосуванням нових емпіричних методів дослідження, таких як спостереження за поведінкою людини в природних умовах із застосуванням відеотехніки з подальшою математичною обробкою матеріалів, у результаті якої виявляються й моделюються поведінкові патерни. Подібний аналіз дає можливість дослідити, зокрема, аспекти невербальної комунікації, непіддатні звичайному спостереженню [6].

3) Методами етології встановлено, що людині властиві універсальні філогенетичні пристосування. З'ясовано, що поведінкові акти соціальної взаємодії – ритуали знайомства, привітання, прощання із померлими, процедури владнання суперечок, прийоми фасілітації тощо легко транслюються від культури до культури. Дослідження свідчать, що зазначені вище поведінкові акти соціальної взаємодії детерміновані філогенетично визначеними універсальними правилами [9].

4) В етології використовується порівняльний аналіз поведінки тварин, близьких філогенетично, в аналогічних ситуаціях, та поведінки людей різних культур в подібних життєвих обставинах. У поєднанні із медициною, зокрема, психіатрією, етологія сприяє виявленню поведінкових компонентів психічних хвороб, девіацій від певної норми; порівняння нормальної поведінки із аномальною розглядається як поведінка представників близьких, але різних видів. Тобто, універсальні аспекти поведінкової норми сформовані філогенетично, є типовими для представників конкретного біологічного виду. Також етологія людини розвивається у контакті із нейрофізіологією головного мозку, наслідком чого є висновок: "поведінка людини в багатьох аспектах зумовлюється її фізіологічними й емоційними станами, які людина може не усвідомлювати" [11, с. 62].

Отже, базовим, агрегуючим поняттям як в етології, так і в соціобіології, біополітиці є поняття "поведінка". Поведінка включає в себе вроджені та набуті компоненти, серед яких певний науковий інтерес представляє

поведінка, залежна від імпринтингу (англ. imprinting – робити відбиток). Соціальна поведінка, як правило, пов'язана із процесом комунікації, що представляє собою обмін інформацією між індивідами, одноклітинними або багатоклітинними організмами та/або їхніми групами у різний спосіб – контактний й дистантний, фізично чи хімічно. Сучасні науковці у галузі біополітики розглядають дві форми соціальної поведінки:

1) агоністична, що демонструє поведінкові прояви, зумовлені конфліктними контактами між організмами: агресією, ізоляцією, ієрархічним підпорядкуванням;

2) неагоністична – лояльна, дружня: афіліація, кооперація, а також соціальна фасілітація та імітація.

Соціальні й, додамо, біополітичні технології з подолання агоністичних проявів людської поведінки на користь неагоністичних форм, повинні враховувати складність й непередбачуваність імплікації дружніх і агоністичних форм соціальної поведінки [10].

Дослідження останніх десятиліть [5; 8; 10] демонструють наявність спільних для усього живого біологічних основ, закономірностей та механізмів координації поведінки (лат. со – спільно, ordinare – упорядкування). Питання координації поведінки являють собою актуальну біосоціальну й, певним чином, біополітичну проблему як на теоретичному – з'ясування еволюційно-біологічних засад політичних структур, так й на практичному – застосування наукових знань про координацію поведінки у розробках соціальних технологій, рівнях.

У своїх дослідженнях О. Олескін наголошує на суттєвому значенні для біополітики з'ясування механізмів координації соціальної поведінки на різних рівнях біологічної еволюції. Зокрема йдеться про координацію поведінки через структуру групової ієрархії та наслідування поведінкових актів більшістю індивідів відповідно діям лідерів групи. Даний варіант є характерним для вищих хребетних, зокрема, ссавців, найбільшою мірою – для приматів, проте він не єдино можливий у тваринному світі.

Другий варіант – координація шляхом локального контакту між сусідніми індивідами, по схемі взаємозв'язку та взаємовпливу. Подібний варіант координації поведінки спостерігається у багатьох видів тварин різного ступеню складності організації, від, ймовірно, одноклітинних до ссавців, у приматів та людей подібний механізм координації поведінки зумовлює наявність зграйного відчуття, так званої контагіозності.

Третя форма – координація шляхом делокалізованої, такої що охоплює всю популяцію або її значну частину, трансмісії керівної інформації від особини до особини по ланцюгу. Зграї деяких водних хребетних та безхребетних не мають вожаків та групової ієрархії, однак, вони здатні узгоджено рухатись, здійснюючи складні переміщення у водному середовищі, захищатися від хижаків, переслідувати здобич.

Вказані форми координації мають не тільки теоретичне, але й практичне значення для біополітики в тому аспекті, що будучи еволюційно-стародавніми, вони активізують підсвідомий рівень сприйняття і реагування у людей. Зазначимо, що деякі прояви взаємної стимуляції поведінки людей побудовані на реакціях, які у незначній мірі контролюються свідомістю. Р. Мастерс акцентує увагу на характерному для груп тварин фено-

мені “передачі настрою” від особини до особини і розглядає східну схему впливу людей один на одного, наприклад, у складі маси, натовпу [15].

У своїх дослідженнях А. Еспінас [14] трактує координацію поведінки як ситуацію, коли однакові стимули стосовно аналогічних істот стимулюють тотожні дії у відповідь. Втім дане визначення варто доповнити: координація поведінки не означає діяльній синхронізації особин, у смислове поле координації поведінки необхідно увести, стосовно людини й приматів, диференційовану поведінку, зумовлену соціальними функціями, ролями і статусами. У межах даного трактування слід додати, що біосоціальна система, в якій знаходиться індивід, не тільки координує його поведінку, рівно як і поведінку інших індивідів, але й корегує антропометричні показники, психосоматичні дані, репродуктивний потенціал.

Координація поведінкової активності індивідів – необхідна умова для формування структур надорганізованого рівня, єдиних для всієї біосоціальної системи. У людському соціумі єдині конструкції надорганізованого рівня можуть бути реалізовані як матеріально, у вигляді печер, замків, палаців, будинків, сакральних споруд, так і представлені ідеальними, ментальними структурами – культурними традиціями, ритуалами, релігійними віруваннями, ідеологічними доктринами, системою цінностей солідаризують та консолідують людей. Біосоціальні системи – об'єднання особин у масштабах популяції, для яких є характерними різного ступеню прояви афіліації і кооперації; здатність тварин утворювати біосоціальні системи є надзвичайно важливою еволюційно-консервативною властивістю усього живого в біосфері [4].

Практично, будь-яка біосоціальна система передбачає різного ступеню нерівність особин, у наслідок якої спостерігається певне їх ранжування, яке визначається як ієрархія. Особини різних рангів як правило диференційовані за рівнем доступу до харчових та інших ресурсів, представники вищих рангів мають превалентні можливості порівняно з іншими, вони не узгоджують власні дії із діями партнерів та визначаються як домінуючі індивіди або домінанти. Крім домінування в біосоціальних системах спостерігається явище лідерства, лідер керує пересуванням, просторовою орієнтацією та іншими формами поведінки членів біосоціальної системи.

Лідерство в багатьох випадках, хоча і не завжди, пов'язане з домінуванням, у приматів вожак є не тільки домінантом, але і лідером групи; у своїй лідерській ролі вожак веде групу, упорядковує догляд за потомством, патрулювання території, спільну оборону від хижаків. Цей момент важливий з біополітичної позиції, оскільки людина має спільні з приматами гени, відповідальні за формування певних поведінкових патернів; можна сподіватися на “природно-обумовлену” еволюцію політичних структур у напрямі прогресування турботи політичних лідерів про людей, які знаходяться в основі соціальної піраміди [3].

На думку В. Дольника у звичайних життєвих ситуаціях “людина, яка стихійно отримала керівну посаду в групі, якщо вона не тільки домінантна, але ще й розумна, талановита, порядна, забезпечує всій групі дуже великий успіх” [2]. Але він же відзначає і загрозу, що обумовлюється чисто ієрархічним стилем управління:

лідер може виявитися бездуховним, аморальним, навіть психічно нездоровим, узагалі – небезпечним для суспільства, цьому є чимало прикладів як у давній, так і в новітній історії. “Протиотруту” В. Р. Дольник бачить у свідомому, прискіпливому контролі з боку суспільства за процесом вибору лідера, який повинен володіти не тільки біосоціальним домінуванням, але й позитивною політичною програмою, а також ресурсами для її реалізації. Також він вважає корисним забезпечити кожному індивіду можливість мігрувати від ієрархії до ієрархії та займати місце більш ніж в одній ієрархії одночасно [2].

Для біополітики важливим є з’ясування конкретних механізмів виникнення, особистісних поведінкових проявів, а також розробка шляхів ескалації/редукції у суспільстві такого рудиментарного явища людської психіки, як агресивність. На переконання К. Лоренца “У нас є вагомий підстави вважати внутрішньовидову агресію найбільш серйозною небезпекою, яка загрожує людству в сучасних умовах культурно-історичного і технічного розвитку. Але перспектива побороти цю небезпеку аж ніяк не покращиться, якщо ми будемо ставитися до неї як до чогось метафізичного і невідворотного; якщо ж спробувати простежити ланцюг природних причин її виникнення – це може допомогти” [7].

Агресивність, на думку Лоренца, це спадок, який “сидить в крові у нас, у людей”, є результатом внутрішньовидового відбору, який впливав на наших предків десятки тисяч років протягом усього палеоліту. Відтепер, продовжує Лоренц, “...рушієм фактором відбору стала війна, яку вели один з одним ворогуючі сусідні племена; а війна повинна була до крайності розвинути всі так звані “військові доблесті”. На жаль, вони ще й сьогодні багатьом здаються досить привабливим ідеалом” [7].

Як тільки первісне суспільство прогресувало настільки, що люди були озброєні, одягнені і соціально організовані, певною мірою долали зовнішні негаразди – голод, холод, хижих звірів, так що дані природні фактори втратили роль селекційних, як одразу ж в дію вступив внутрішньовидовий відбір.

Таким чином, концепції етології та соціобіології виявляються необхідними у процесі дослідження різноманітних проявів політичної поведінки й продукування специфічних соціальних технологій, які мають значні потенційні можливості сприяти вирішенню найбільш важливих завдань стратегії виживання людства та збереження цивілізації.

Список використаних джерел

1. Гороховская Е. А. Споры вокруг этиологии человека: конфликт и взаимовлияние биологического и гуманитарного подходов / Е. А. Гороховская // *Этология человека на пороге XXI века: новые данные и старые проблемы* / под ред. М. Л. Бутовской. – М.: Старый Сад, 1999. – С. 72–96. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://scisne.net/a55>
2. Дольник В. Р. Непослушное дитя биосферы. Беседы о поведении человека в компании птиц, зверей и детей / В. Р. Дольник – СПб.: Издательство Петроглиф, 2009. – 352 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.litmir.net/br/?b=111063>
3. Зуб А. Т. Социобиология: возможности и границы в исследовании природы человека / А. Т. Зуб // *Проблема человека в философии*. – М.: Университетский гуманитарный мир, 1998. – С. 64–72.
4. Кавтарадзе Д. Н. Социально-экономические и правовые основы сохранения биоразнообразия / Д. Н. Кавтарадзе, А. А. Овсянников, А. В. Олескин. – М.: Издательство НУМЦ, 2002. – 420 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.nature.air.ru/biodiversity/book4_2.html

5. Карпинская Р. С. Биология и мировоззрение / Р. С. Карпинская. – М.: Мысль, 1980. – 208 с.
6. Консилиенс: один за всех и все за одного. Беседа с Эвардом О. Уилсоном (интервью “Atlantic Unbound” от 18 марта 1998 г.) / пер. А. Протопопова, М. Потапова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ethology.ru/library/?id=131>
7. Лоренц К. Агрессия (так называемое “зло”) / К. Лоренц [пер. с нем.]. – М.: Издательская группа “Прогресс”, 1994. – 272 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psychologylib.ru/books/item/f00/s00/z0000031/st000.shtml>
8. Лоренц К. Обратная сторона зеркала / К. Лоренц [пер. с нем. А. И. Федорова, Г. Ф. Швейника]. – М.: Республика, 1998. – 393 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://igrunov.ru/vin/vchk-vin-discipl/ecology/books/vchk-vin-discipl-ecol-Lorenz.html>
9. Марков А. Гены управляют поведением, а поведение – генами / А. Марков // *Элементы большой науки*. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elementy.ru/news/430913>
10. Олескин А. В. Биополитика. Политический потенциал современной биологии: философские, политологические и практические аспекты / А. В. Олескин. – М.: Институт философии РАН, 2001. – 432 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://biopolitika.ucoz.ru/index/0-5>
11. Сериков А. Е. Поведение человека и современные подходы к его пониманию / А. Е. Сериков // *Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия “Философия. Филология”*. – 2013. – № 2 (14). – С. 58–77.
12. Фролов И. Т. Перспективы человека: опыт комплексной постановки проблемы, дискуссии, обобщения / И. Т. Фролов. – М.: Политиздат, 1983. – 350 с.
13. Фромм Э. Анатомия людской деструктивности / Э. Фромм [пер. с нем.]. – М.: Республика, 1994. – 447 с.
14. Эспинас А. Социальная жизнь животных: Опыт сравнительной психологии / А. Эспинас [пер. Ф. Павленков]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2012. – 320 с.
15. Masters R.D. The nature of politics / R.D. Masters. – New Haven : Yale University Press, 1989. – 320 p.

References

1. Gorohovskaya E.A. Sporyi vokrug etologii cheloveka: konflikt i vzaimovliyaniye biologicheskogo i gumanitarnogo podhodov / E.A. Gorohovskaya // *Etologiya cheloveka na poroge XXI veka: novyye dannyye i staryye problemy* / Pod red. M.L. Butovskoy. – M.: Staryiy Sad, 1999. – S.72–96. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://scisne.net/a55>
2. Dolnik V.R. Neposlushnoe ditya biosferyi. Besedyi o povedenii cheloveka v kompanii ptits, zverey i detey / V.R. Dolnik – SPb.: Izdatelstvo Petroglif, 2009. – 352 s. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.litmir.net/br/?b=111063>
3. Zub A.T. Sotsiobiologiya: vozmozhnosti i granitsyi v issledovanii prirody cheloveka / A.T. Zub // *Problema cheloveka v filosofii*. – M.: Universitetskiy gumanitarniy mir, 1998. – S.64–72.
4. Kavtaradze D.N. Sotsialno-ekonomicheskie i pravovyye osnovyi sohraneniya bioraznoobraziya / D.N. Kavtaradze, A.A. Ovsyannikov, A.V. Oleskin. – M.: Izdatelstvo NUMTs, 2002. – 420 s. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : http://www.nature.air.ru/biodiversity/book4_2.html
5. Karpinskaya R.S. Biologiya i mirovozzrenie / R.S. Karpinskaya. – M.: Myisl, 1980. – 208 s.
6. Konsiliens: odin za vseh i vse za odnogo. Beseda s Edvardom O. Uilsonom (intervyyu “Atlantic Unbound” ot 18 marta 1998 g.) / per. A.Protopopova, M.Potapova. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://ethology.ru/library/?id=131>
7. Lorents K. Agressiya (tak nazyivaemoe “zlo”) / K.Lorents [per. s nem.]. – M.: Izdatelskaya gruppa “Progress”, 1994. – 272 s. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://psychologylib.ru/books/item/f00/s00/z0000031/st000.shtml>
8. Lorents K. Oborotnaya storona zerkala / K.Lorents [per. s nem. A.I. Fedorova, G.F. Shveynika]. – M.: Respublika, 1998. – 393 s. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://igrunov.ru/vin/vchk-vin-discipl/ecology/books/vchk-vin-discipl-ecol-Lorenz.html>
9. Markov A. Genyi upravlyayut povedeniem, a povedenie – genami / A.Markov // *Elementyi bolshoy nauki*. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://elementy.ru/news/430913>
10. Oleskin A.V. Biopolitika. Politicheskii potentsial sovremennoy biologii: filosofskie, politologicheskie i prakticheskie aspekty / A.V. Oleskin. – M.: Institut filosofii RAN, 2001. – 432 s. [Elektronnyiy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://biopolitika.ucoz.ru/index/0-5>.

11. Serikov A.E. Povedenie cheloveka i sovremennyye podhody k ego ponimaniyu / A.E. Serikov // Vestnik Samarskoy gumanitarnoy akademii. Seriya "Filosofiya. Filologiya". – 2013. – № 2 (14). – S. 58–77.

12. Frolov I.T. Perspektivy cheloveka: opyt kompleksnoy postanovki problemy, diskussii, oboscheniya / I.T. Frolov. – M.: Politizdat, 1983. – 350 s.

13. Fromm E. Anatomiya lyudskoy destruktivnosti / E.Fromm [per. s nem]. – M.: Respublika, 1994. – 447 s.

14. Espinas A. Sotsialnaya zhizn zhivotnykh: Opyt sravnitel'noy psihologii / A.Espinas [per. F.Pavlenkov]. – M.: Knizhnyy dom "Librokom", 2012. – 320 s.

15. Masters R.D. The nature of politics / R.D. Masters. – New Haven: Yale University Press, 1989. – 320 p.

Kostyuchkov S. K., candidate political science, associate professor of social work and social pedagogy, Kherson State University (Ukraine, Kherson), kossr.63@mail.ru

Human nature in the context of biopolitics: ethological and sociological aspects

Features study of human nature in the context of contemporary biopolitical concepts actualize the need for both ethological so and sociobiological approaches. The impact of the political system on the biological characteristics of a person can be adequately perceived and understood on the basis of research particular biological characteristics, including behavioral – ethological, as political scientists and politicians use biological knowledge directly when seeking to develop specific controls and correction of human behavior in political life. Specific aspects of ethology and sociology required during the various manifestations of political studies of human behavior and the social production of specific technologies, have significant potential for addressing the most pressing task in today's environment – preserving life on Earth.

Keywords: ethology, sociobiology, evolution, ideology, coordination, aggressiveness, civilization, hierarchy, subordination, coordination.

Костючков С. К., кандидат политических наук, доцент кафедры социальной работы и социальной педагогики, Херсонский государственный университет (Украина, Херсон), kossr.63@mail.ru

Природа человека в контексте биополитики: этологические и социологические аспекты

Особенности исследований человеческой природы в контексте современных биополитических концепций актуализируют необходимость применения как этологического, так и социобиологических подходов. Влияние политической системы на биологические характеристики человека может быть адекватно воспринятым и понятным на основании научных исследований именно биологических характеристик, включая и поведенческие – этологические, поскольку политологи и политики используют непосредственно биологические знания, когда стремятся разработать конкретные средства контроля и коррекции человеческого поведения в сфере политической жизни. Конкретные аспекты этологии и социобиологии, необходимые в процессе исследования различных проявлений политического поведения человека и продуцирования специфических социальных технологий, имеют значительные потенциальные возможности решения наиболее актуальной в сегодняшних условиях задачи – сохранения жизни на Земле.

Ключевые слова: этология, социобиология, эволюция, идеология, координация, агрессивность, цивилизация, иерархия, субординация, координация.

* * *

УДК 327

Спиридонова К. О.
аспірантка кафедри міжнародних відносин
і зовнішньої політики, Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
kira.spyrydonova@gmail.com

КОНСТРУКТИВИЗМ І ТЕОРІЯ СПІЛЬНОТ БЕЗПЕКИ

Визначено вплив конструктивістської школи міжнародних відносин на формування сучасної теорії спільнот безпеки як окремого напрямку дослідження політичних спільнот. Розглянуто місце конструктивізму в теорії міжнародних відносин, зокрема, його основні відмінності від раціональних постулатів традиційних парадигм, основні погляди науковців щодо особливостей формування та функціонування міжнародних спільнот безпеки; окремо визначено роль ідентичності та спільних цінностей у формуванні безпекових спільнот. На основі поєднання постулатів неореалізму та конструктивізму міжнародні спільноти безпеки розглядаються як одна з форм забезпечення регіональної безпеки, де вирішальну роль грають процеси сек'юритизації та десек'юритизації загроз в регіоні, а також спільна ідентичність, цінності, традиції, норми та єдине історичне минуле. Останні є вихідними умовами для

подальшого розвитку відносин між акторами в рамках політичного об'єднання та формування довгострокових стратегічних інтересів учасників у підтримці існування та функціонування безпекової спільноти.

Ключові слова: конструктивізм, спільнота безпеки, ідентичність, спільні цінності, плюралізм.

Сучасна теорія спільнот безпеки, яка отримала активний розвиток у 1990–і – 2000–і рр. із появою досліджень Е. Адлера та М. Барнетта та активним проголошенням регіональними утвореннями, які переживають різні стадії регіоналізму – формування регіонів як політичних, а не суто географічних одиниць, – бере свої витоки у роботах одного з найяскравіших представників конструктивістської школи міжнародних відносин – К. Дойча. Саме запропоновані ним складові формування та функціонування безпекових спільнот і наразі залишаються основними постулатами створення в рамках ОБСЄ та АСЕАН відповідних політичних утворень, які були б здатні забезпечити регіональну безпеку, що включає в себе різних за своєю силою акторів та стикається з необхідністю боротьби з різного роду загрозами. Разом з тим, з плином часу та появою нових досліджень у цій галузі можна говорити про поступове зміщення деяких акцентів концепції К. Дойча та формування окремої теорії міжнародних спільнот безпеки у сучасній теорії міжнародних відносин в рамках конструктивістського напрямку досліджень. При цьому дослідження безпекових спільнот як окремої форми забезпечення регіональної безпеки є недостатніми навіть в західній науці і цілковито залишаються поза увагою українських міжнародників.

Метою даної статті є визначення ступеню впливу конструктивістської школи міжнародних відносин на формування сучасної теорії спільнот безпеки. У статті розглядаються місце конструктивізму в теорії міжнародних відносин, зокрема, його основні відмінності від раціональних постулатів основних парадигм теорії – політичного реалізму/неореалізму та лібералізму/інституціоналізму; основні погляди науковців щодо особливостей формування та функціонування міжнародних спільнот безпеки; окремо визначено роль ідентичності та спільних цінностей у формуванні безпекових спільнот.

У статті автором імплементовані підходи неореалістичної парадигми міжнародних відносин, зокрема, зроблено спробу поєднати окремі положення структурного реалізму та конструктивізму. Окрема увага приділяється процесам сек'юритизації та десек'юритизації загроз в регіоні та особливій ролі ідентичності, спільних цінностей, традицій, норм та єдиного історичного минулого, що є притаманним конструктивістській школі теорії міжнародних відносин.

Виходячи з предмету дослідження, в якості методології безпосередньо використана теорія спільнот безпеки та системний підхід, зокрема, у контексті розгляду міжнародних безпекових спільнот як однієї з форм забезпечення регіональної безпеки.

Конструктивізм і традиційні парадигми міжнародних відносин

Переважаючою більшістю дослідників конструктивізм в міжнародних відносинах розглядається не як окрема парадигма чи теорія, а як міждисциплінарний теоретичний підхід до дослідження окремої проблематики, що входить до компетенції цієї науки і спирається на по-